

Журавльова Т.О.

кандидат економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та
моделювання ринкових відносин

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Шуліка М.В.

студент 4 курсу, напряму підготовки
«Фінанси і кредит»

ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ – ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКУ

Ефективність функціонування банківської системи має вирішальне значення як для стабільного соціально-економічного стану країни, так і для стабільної діяльності банку. Від оптимальної структури ресурсної бази комерційних банків залежать такі показники їхньої діяльності, як рентабельність і ліквідність. В умовах дефіциту фінансових ресурсів особливої актуальності набувають питання формування ресурсної бази банків, оптимізація їхньої структури та вибору стратегії управління ними.

Зміцнення ресурсної бази сприяє підвищенню можливостей банків для задоволення тимчасових та інвестиційних потреб суб'єктів господарювання і домогосподарств у додаткових фінансових ресурсах. Таким чином, дослідження особливостей формування ресурсної бази банків в умовах становлення нових параметрів суспільно-економічного життя є актуальним науковим завданням.

Дослідженням ресурсозабезпечення банківської діяльності присвячена велика кількість праць вітчизняних та зарубіжних науковців. Значний внесок у дослідження цієї проблеми зробили українські вчені: М.Д. Алексеєнко, А.П. Вожжов, О.В. Дзюблюк, А.М. Мороз, Л.О. Примостка, С.М. Савлук та інші. Серед зарубіжних науковців вивченням банківських ресурсів займаються: Е. Гілл, Т. Кох, Д. Сінкі, Д. Полфреман, Ж. Рівуар, Е. Рід, Дж. Розмарі Кемпбелл, П. Роуз, та інші. Не заперечуючи вагомості отриманих результатів вищезазначених учених, слід зазначити, що у зв'язку з нестабільним економічним станом країни та загостренням ситуації на сході України, зростанням дефіциту бюджету, величезними державними витратами та безконтрольною емісією грошей процеси формування та використання ресурсів банків та всієї банківської системи України потребують розробки нової концепції розуміння проблеми з урахуванням системи поглибленого зв'язку не лише між окремими елементами функціональної діяльності банку, а і з урахуванням складної системи планетарної та національної взаємодії.

Тому метою роботи є дослідження ресурсної бази банків як основи забезпечення їх фінансової стійкості та ліквідності.

Однією з необхідних передумов ефективної діяльності банків та їх фінансової стійкості є стабільність і достатність їх ресурсної бази. Для забезпечення ефективного управління ресурсами банків необхідно сформувати механізм використання ресурсного потенціалу банків з урахуванням залежності між рівнями депозитів та кредитно-інвестиційним портфелем.

Сучасні проблеми ресурсозабезпечення банків обумовлені багатьма факторами як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Зовнішніми чинниками впливу є: незадовільний стан світової та національної фінансово-економічних систем, недосконалість грошово-кредитної політики НБУ, недосконалість законодавчої бази, неадекватна емісійна політика, нерозвиненість ринку страхування та фондового ринку тощо. Найбільш суттєвим чинником внутрішнього характеру щодо накопичення ресурсної бази банків є: недостатній рівень капіталізації банків, а внаслідок цього – ненадійність, нестабільність та неспроможність банків адаптуватися до несприятливих змін кон'юнктури ринку.

У [5] операції з формування ресурсів прирівнюються до операцій з формування капіталу і, виходячи з цього, ресурси банку поділяються на власний, залучений та позичений капітал. Виділяються також три типи залучення коштів комерційними банками [4]:

- вклади – фінансові зобов'язання перед клієнтами банку;

- отримані кредити – фінансові зобов'язання перед іншими банками;
- емісія – акції, облігації та ощадні сертифікати.

На думку деяких науковців [3] ресурси банку доцільно розглядати як ресурси у мікроекономічному аспекті і у макроекономічному аспекті. Ресурси окремо взятого комерційного банку — це кошти, якими розпоряджається банк і використовує для забезпечення своєї діяльності на комерційних засадах та згідно з вимогами регулятивних органів. Ресурси ж усієї банківської системи – це особливе економічне поняття, що виражає сукупність економічних відносин із приводу створення, розподілу і використання коштів банківською системою на макроекономічному рівні. У макроекономічному аспекті банківські ресурси є сукупністю ресурсів усієї банківської системи країни, які є джерелом задоволення різноманітних потреб сімейних господарств, джерелом інвестицій для господарюючих суб'єктів та самих банків, фінансування потреб держави (бюджетного дефіциту), взагалі важливим важелем економічного зростання і структурної перебудови економіки [3].

Ресурсна база банку за формою ресурсів може бути представлена в вигляді таких складових як [6]:

а) грошова (сукупність ресурсів у грошовій формі, залучених ззовні на грошовому ринку, і тих, що мають внутрішньобанківське походження, і розміщених в активи комерційного банку);

б) матеріально-технічна (рівень оснащення досконалою комп'ютерною технікою, сучасними засобами зв'язку, обладнанням, транспортом, приміщеннями і т.п.);

в) організаційну (мережа філій, канали внутрішньобанківського зв'язку);

г) людські ресурси банку (забезпеченість кваліфікованим банківським персоналом; постійно діюча система підготовки, підвищення кваліфікації кадрів, стимулювання кар'єрного зростання та формування кадрового резерву; наявність сформованих традицій внутрішньобанківської культури, корпоративного духу, професійної етики; сприятливий психологічний клімат у колективі);

д) нематеріальні ресурси (ноу-хау банківських послуг, якість банківського менеджменту, імідж комерційного банку та довіра до нього з боку контактних аудиторій, у т.ч. фінансових інститутів, рівень підтримки діяльності банку з боку органів влади і т.п.).

Сучасна структура ресурсної бази комерційного банку характеризується незначною часткою власних коштів. У країнах з розвинутими ринковими відносинами частка власних коштів у складі ресурсів визначається на рівні 15-20 %, що дозволяє забезпечити достатню стабільність банків і їх стійкість. Власний капітал у складі ресурсів українських банків коливається на рівні 10 — 15 %. Зростання величини власного капіталу є основним завданням комерційних банків [5].

Як вважає Ю. Галіцейська [7, с.12] проблеми у діяльності банків виникають під впливом багатьох факторів як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Зовнішніми чинниками впливу можуть бути незадовільний стан економіки країни, недосконалість грошово-кредитної політики НБУ стосовно банків, недосконалість законодавчої бази, її невідповідність сучасним умовам і потребам банків, недосконалість судової системи. В особливо негативному становищі опиняються банки, які здійснюють довгострокове кредитування. Адже за час дії таких угод змінюється законодавство, економічний стан. Не сприяє розвитку економіки й відсутність у необхідному обсязі державної підтримки у сфері довгострокового кредитування, надання гарантій, недостатня участь держави в інвестиційному процесі.

Збереження негативних очікувань економічних агентів за негативних макроекономічних умов з початку 2014 року призвели до продовження зниження депозитної бази банків, уповільнення кредитування та труднощів з обслуговування раніше отриманих кредитів. За підсумками березня 2015 року залишки депозитів резидентів знизилися до 743.4 млрд. грн. Тривало погашення випущених банками боргових цінних паперів. Насамперед зменшилися зобов'язання банків перед домашніми господарствами через погашення ощадних (депозитних) сертифікатів на

пред'явника строком більше 1 року. За підсумками березня грошовий агрегат М3 після двомісячного зростання зменшився на 9.8% – до 1 024.9 млрд. грн. за рахунок скорочення депозитної складової переважно в іноземній валюті. Грошова база за місяць зросла на 0.1% – до 332.0 млрд. грн. [1].

Залишки за кредитами, наданими резидентам, на 01.04.2015 становили 1 180.6 млрд. грн. Спостерігалось зменшення кредитної заборгованості як нефінансових корпорацій, так і домашніх господарств. Зменшення внутрішнього кредиту за місяць на 11.9% – до 1 688.2 млрд. грн. відбулося через скорочення як чистих вимог до центральних органів державного управління, так і залишків за вимогами депозитних корпорацій до інших резидентів. Основним каналом підтримки ліквідності в цей період були кредити рефінансування. Погіршення платіжної дисципліни позичальників та ліквідності забезпечення потребувало нарощування обсягів відрахувань у резерви на можливі втрати від активних операцій, що спричинило значні збитки банківського сектору – «мінус» 80.9 млрд. грн. [1].

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що ресурсна база в діяльності банків є визначальною, оскільки від неї залежить успішність банківської діяльності, конкурентне положення банків на ринку, а також розвиток банківської системи країни у цілому.

Література: 1. Сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=17568764> 2. Річний звіт про діяльність банківського нагляду України у 2014р.. – К.:НБУ. С.6–13. 3. Капіталізація банків: методи оцінювання та напрями підвищення: монографія / В.В. Коваленко, К.Ф. Черкашина. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – 153 с. 4. Карнаух А.С. Напрями підвищення ефективності депозитної політики банків / А. С.Карнаух // Управління розвитком. – 2011. - №20(117) . – С. 44-45. 5. Коваль С.Л. Формування фінансових ресурсів комерційних банків / С.Л. Коваль // Фінанси України. — 2012. - №7. – С. 110-115. 6. Землячов С.В. Питання залучення депозитних ресурсів вітчизняними і закордонними комерційними банками // Вісник Київського національного університету ім.Т. Шевченко. Серія Економіка. Випуск 48. - 2001. - С.49-52. 7. Галіцейська Ю. Ресурсна база комерційних банків: сучасний стан та можливі напрями оптимізації / Ю. Галіцейська // Вісник Тернопільського державного економічного університету [Текст]: наук. журнал / [голов. ред. А. Ф. Мельник]. –Тернопіль: Економічна думка, 1996. – Вип. 3, липень–вересень. – 2006. – 188 с.

